

PIDOP NEWSLETTER

září 2010 - Číslo 2

<http://www.fahs.surrey.ac.uk/pidop/>

V tomto čísle ...

- ❖ O projektu PIDOP
- ❖ Výzva k zasílání abstraktů na konferenci PIDOP, Boloňa 2011
- ❖ Prezentace projektu PIDOP na konferenci CRONEM 2010
- ❖ Představení týmu Masarykovy univerzity (Brno, Česká republika)
- ❖ Informace o výzkumu prováděném v rámci „pracovního balíčku 6“ brněnským týmem
- ❖ Minulé a budoucí události
- ❖ Další informace

O projektu PIDOP

PIDOP je mezinárodní výzkumný projekt financovaný Evropskou komisí v rámci Sedmého rámcového programu. Projekt se zabývá procesy, které ovlivňují občanskou a politickou participaci v osmi evropských zemích - Belgii, České republice, Německu, Itálii, Portugalsku, Švédsku, Turecku a Velké Británii.

Projekt vychází z oborů psychologie, sociologie, antropologie, politologie, sociální politiky a pedagogiky.

Studovány jsou makroúrovňové kontextuální faktory (tj. historické, politické, volební a ekonomické), proximální sociální faktory (tj. rodina, vzdělávání a média) a psychologické faktory (tj. motivace, kognice, postoje

a identita), které napomáhají a/nebo brání občanské a politické participaci.

Projekt se zaměřuje obzvláště na psychologii jednotlivých občanů a na psychologické procesy, skrze něž makroúrovňové kontextuální a proximální sociální faktory působí na občanskou a politickou participaci občana.

Pozornost je věnována mladým lidem, ženám, menšinám a migrantům, neboť se jedná o skupiny se zvýšeným rizikem občanské pasivity.

Zkoumány jsou rozdíly i podobnosti mezi občanskou a politickou angažovaností a mezi přímou a zastupitelskou participací.

Výzva k zaslání abstraktů na konferenci PIDOP v Boloni 2011

ANGAŽOVANÍ OBČANÉ? POLITICKÁ PARTICIPACE A OBČANSKÁ ANGAŽOVANOST MEZI MLÁDEŽÍ, ŽENAMI, MENŠINAMI A MIGRANTY

Multidisciplinární mezinárodní konference
organizovaná Konzorciem PIDOP
ve spolupráci s
Univerzitou v Boloni
11. - 12. května 2011

V posledních letech v mnoha zemích ubývá konvenční politické participace a naopak narůstá politická apatie, odtrženost od formálních demokratických procesů a nedůvěra v politické instituce. Tento demokratický deficit představuje vážné ohrožení pro legitimitu vládnutí.

Abychom pochopili a podpořili aktivní občanství, je důležité vědět, co pro lidi znamená být občanem, jak si lidé utvářejí pocit sounáležitosti ve svých komunitách a jak tyto věci subjektivně prožívají. Jestliže chceme navrhnout politiku a praktická doporučení, jak dát demokracii do souladu s pojmy jako participace, občanství, různost a pluralita, je rovněž podstatné prozkoumat různorodé skupiny, zvláště pak ty, které jsou ohrožené občanskou apatií kvůli svému věku, pohlaví či etnicitě. Analýza politické participace vyloučených skupin navíc napomůže rozšířit pojem občanství.

Rovněž se tím významně přispěje k současné odborné a politické debatě o demokratickém deficitu.

Vítány jsou příspěvky od výzkumníků, politiků a praktiků, kteří pracují v jakékoli relevantní oblasti nebo disciplíně.

Abstrakty konferenčních příspěvků zasílejte Bruně Zani (bruna.zani@unibo.it) do 15. prosince 2010.

Abstrakty by neměly být delší než 300 slov. Posouzeny budou anonymně vědeckou radou.

Vyrozumění o přijetí abstraktů: 30. ledna 2011.

Organizační rada: PIDOP tým Univerzity v Boloni: Bruna Zani, Elvira Cicognani, Cinzia Albanesi, Paola Villano, Davide Mazzoni, Alberto Bertocchi.

Vědecká rada: lídři PIDOP týmů a koordinátoři pracovních balíčků: Erik Amnå (Örebro, Švédsko); Martyn Barrett (Surrey, VB); Michel Born (Liege, Belgie); Tereza Capelos (Surrey, VB); Yvonne Galligan (Belfast, VB); Roberta Guerrina (Surrey, VB); Rachel Brooks (Surrey, VB); Evanthia Lyons (Belfast, VB); Petr Macek (Brno, Česká republika); Isabel Menezes (Porto, Portugalsko); Peter Noack (Jena, Německo); Tulin Sener (Ankara, Turecko); Bruna Zani (Boloňa, Itálie).

Pro další informace se prosím obraťte na bruna.zani@unibo.it

Prezentace projektu PIDOP na konferenci CRONEM 2010

Projekt PIDOP byl rozsáhle prezentován na multidisciplinární konferenci „Občanská, politická a kulturní angažovanost mezi migranty, menšinami a národními populacemi: Multidisciplinární perspektivy,“ šesté výroční konferenci Centra výzkumu nacionalismu, etnicity a multikulturalismu (CRONEM), která se konala na Univerzitě v Surrey (Guildford, Velká Británie) 29. - 30. května 2010.

Na konferenci se sešlo 196 účastníků z 23 zemí, reprezentujících široké spektrum sociálně-vědních disciplín. Konference se zúčastnili rovněž zástupci dvou předních think-tanků (Demos a Runnymede Trust).

Projekt PIDOP si na konferenci získal značnou pozornost a informace o něm se podařilo úspěšně rozšířit mezi ostatní účastníky konference. Členové týmu PIDOP přenesli dvě hlavní přednášky a dvanáct individuálních prezentací rozdělených do čtyř sympózií a jedné samostatné prezentace. Po celou dobu konání konference byly rovněž vystaveny čtyři postery o projektu PIDOP. Odkazy na některé prezentace lze nalézt níže.

HLAVNÍ PŘEDNÁŠKY:

Yvonne Galligan (ředitelka, Centre for the Advancement of Women in Politics, Queen's University Belfast): *Genderová demokracie: dědictví 20. století*

Constance Flanagan (profesorka občanského vývoje mládeže, Penn State University, USA (členka Mezinárodního poradního výboru projektu PIDOP): *Politický vývoj adolescentů: porozumění fenoménu*

PIDOP SYMPÓZIUM 1: *Politická participace: multidimenzionální pohled*

Předsedající: **Victoria Montgomery**, Queen's University, Belfast
Diskusant: **Cillian McBride**, Queen's University, Belfast

Prez. 1: Náhodně vybrané parlamenty?
John Garry, Queen's University, Belfast

Prez. 2: Jaké jsou kontextuální determinanty politické participace?
Kateřina Vráblíková, Masarykova univerzita

Prez. 3: Politická participace jako proces: komunity migrantů a menšin
Victoria Montgomery, Queen's University, Belfast

PIDOP SYMPÓZIUM 2: *Vzdělávání, učení a politika vůči mládeži v Evropě*

Předsedající: **Rachel Brooks**, University of Surrey

Prez. 1: Politická participace mladých lidí: analýza evropské politiky
Cristiano Bee, Rachel Brooks & Roberta Guerrina, University of Surrey

Prez. 2: Jak může evropská vzdělávací politika přispět k širším cílům demokratického občanství a participace? Vzdělávací pohled na evropskou politickou debatu
Rob Mark, School of Education, Queen's University, Belfast

PIDOP SYMPÓZIUM 3: *Migranti a menšiny*

Předsedající: **Cristiano Bee**, University of Surrey

Prez. 1: *Konkurenční diskurzy o evropském občanství v Itálii a Velké Británii*

Paola Villano, Università di Bologna & **Cristiano Bee**, University of Surrey

Prez. 2: *Umístění imigrantů v institucionálních diskurzích v Portugalsku*

Norberto Ribeiro, **Maria F. de Jesus**, **Carla Malafaia**, **Marta Sousa**, **Sofia M. Silva** & **Helena C. Araújo**, Universidade do Porto, Faculdade de Psicologia e de Ciências da Educação, CIEE

PIDOP SYMPÓZIUM 4: *Pohledy evropské mládeže na občanskou a politickou angažovanost a participaci*

Předsedající: **Evanthia Lyons**, Queen's University, Belfast a **Isabel Menezes**, Universidade do Porto

Prez. 1: *Představy a zkušenosti ohledně společenské a politické participace u mladých lidí v Turecku*

Çok, F., **Şener, T.**, **Bozkurt, S.**, **Şen, M.**, **Yasav, H.** & **Ataman, A.**, Ankara Üniversitesi

Prez. 2: *Občanská a politická participace mezi mladými lidmi a migranty v Itálii*
Elvira Cicognani, **Bruna Zani** & **Cinzia Albanesi**, Università di Bologna

Prez. 3: *Procesy politické (a občanské) angažovanosti a participace v oblasti Londýna: efekt věku, pohlaví a příslušnosti k minoritě*

Dimitra Pachi, **David Garbin** & **Martyn Barrett**, University of Surrey

Prez. 4: *Jak mladí lidé pojmají občanství a politickou a občanskou angažovanost: případ České republiky*

Petr Macek, **Zuzana Petrovičová** & **Jan Šerek**, Masarykova univerzita

Prez. 5: *Příležitosti a překážky pro občanskou a politickou angažovanost mladých imigrantů: případ Angolanů a Brazilců v Portugalsku*

Norberto Ribeiro, **Carla Malafaia**, **Maria F. de Jesus**, **Tiago Neves**, **Laura Fonseca** & **Isabel Menezes**, Universidade do Porto

INDIVIDUÁLNÍ PREZENTACE:

Politická mobilizace a akční repertoár českých sociálních hnutí: příležitosti a zdroje

Ondřej Císař, Masarykova univerzita

Představení týmu Masarykovy univerzity (Brno, Česká republika)

Český tým PIDOP je založen na spolupráci výzkumníků z kateder psychologie a politologie brněnské Masarykovy univerzity. Hlavní příspěvek tohoto týmu spočívá v analýze procesů ovlivňujících utváření občanství, občanské angažovanosti a politické participace (pracovní balíček 6). Tým rovněž přispívá k vypracování politické teorie angažovanosti a participace (pracovní balíček 3) a rozvoji psychologické teorie participace (pracovní balíček 4).

Lídrem týmu je profesor **Petr Macek**. Dalšími členy jsou docenti Mojmir Tyrlík a Ondřej Císař a doktorští studenti Kateřina Vráblíková, Jan Šerek a Zuzana Petrovičová.

Prof. Petr Macek je ředitelem Institutu výzkumu dětí, mládeže a rodiny a profesorem sociální psychologie na Katedře psychologie FSS MU. Ve svém výzkumu se zabývá psychosociálním vývojem adolescentů a mladých dospělých, „self“ a identitou. Je členem Výkonné rady Evropské asociace pro výzkum adolescence (EARA), redakční rady časopisu *European Psychologist* a organizačního výboru Evropské sítě sociální kognice (ESCON).

Účastnil se několika mezinárodních projektů, například *EURONET* či *Interpretace sociální smlouvy a odpovědnosti u adolescentů: Výzkum jazyka a sociálních reprezentací ve střední a západní Evropě*. Prof. Macek koordinuje rozsáhlý projekt *Psychologické a sociální charakteristiky dětí, mládeže a rodiny, vývoj osobnosti v době proměn moderní společnosti*, financovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (2005-2011).

Doc. Mojmir Tyrlík je docentem sociální psychologie a pracuje na Institutu výzkumu dětí mládeže a rodiny. Vede projekt *Sebe-systém a vztahy k druhým: Vývojový přístup*, financovaný Grantovou agenturou ČR. Společně s prof. Mackem se zúčastnil mezinárodního projektu *Interpretace sociální smlouvy a odpovědnosti u adolescentů: Výzkum jazyka a sociálních reprezentací ve střední a západní Evropě*.

Doc. Ondřej Císař je docentem na Katedře politologie a výzkumníkem na Institutu pro srovnávací politologický výzkum FSS MU. Ve svém výzkumu se zaměřuje na: sociální hnutí, transnacionální vztahy, nevládní organizace, politické důsledky globalizace, globální vládnutí a transnacionální demokracii. Doc. Císař se zúčastnil výzkumného projektu *Politická teorie a sociální hnutí*, financovaného Grantovou agenturou ČR, a projektu *Politické strany a reprezentace zájmů v současných evropských demokraciích*, financovaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Kateřina Vrablíková je doktorská studentka politologie na Katedře politologie a výzkumnice na Institutu pro srovnávací politologický výzkum FSS MU. Ve své práci se zaměřuje na politickou participaci, sociální hnutí a občanskou společnost. Tématem její dizertace jsou kontextuální determinanty politické participace v demokratických zemích. V akademickém roce 2010/11 je na studijním pobytu v Centru pro studium demokracie na University of California, Irvine.

Jan Šerek je doktorský student sociální psychologie na Katedře psychologie a výzkumník na Institutu výzkumu dětí, mládeže a rodiny FSS MU. Hlavním předmětem jeho výzkumu je politická psychologie, zejména pak politická a občanská socializace adolescentů. Věnuje se vnímání politické angažovanosti mezi adolescenty, vztahem mezi rodinným prostředím a politickými přesvědčeními a vývojem politických přesvědčení u prvovoličů.

Zuzana Petrovičová je doktorská studentka vývojové psychologie na Katedře psychologie a spolupracovnicí Institutu výzkumu dětí, mládeže a rodiny FSS MU. Ve svém výzkumu se zabývá psychologickým vývojem v adolescenci, především různými aspekty přebírání odpovědnosti.

*Členové brněnského týmu - zleva doprava:
Jan Šerek, Petr Macek, Zuzana Petrovičová,
Ondřej Císař a Kateřina Vrablíková*

Informace o výzkumu prováděném v rámci „pracovního balíčku 6“ českým týmem z Masarykovy univerzity v Brně

Cílové skupiny

Vedle většinové populace (české) pracuje tým z Brna v rámci kvalitativní a kvantitativní fáze výzkumu se dvěma cílovými skupinami: **romskou** (reprezentující největší neimigrantskou menšinu) a **ukrajinskou** (reprezentující druhou největší imigrantskou skupinu v zemi).

V České republice žije zhruba 150 až 300 tisíc **Romů**. V převážné většině jsou věřící a hlásí se ke katolictví. Pouze pětina celkové populace navštěvuje střední školu a méně než polovina z tohoto počtu ji dokončí. 90 % Romů jsou klasifikováni jako lidé s nízkým socioekonomickým statusem, což se odráží ve vysoké nezaměstnanosti (okolo 80 %) a vysokém počtu nekvalifikovaných dělníků. Rostoucí počet Romů žije v odloučení od většinové populace v tísnivých životních podmínkách. Romové se potýkají nejen s negativními stereotypy v médiích a mezi veřejností, ale čelí rovněž diskriminaci a předsudkům na pracovišti, na pracovním trhu a ve vzdělávacím systému, což je posouvá stále více na okraj společnosti a ztěžuje jejich opětovné začlenění. Romové jsou českým státem považováni za členy „menšiny“ s právem uchovávat a rozvíjet své dědictví a kulturní instituce.

Odhady počtu **Ukrajinců** žijících v České republice se pohybují mezi 130 a 250 tisíci. Více než polovina z nich navštěvuje střední školu a zhruba desetina pokračuje v dalším vzdělávání. Většina ukrajinských občanů v Česku jsou nekvalifikovaní dělníci (přestože

často mají vysoké vzdělání). Mezi Ukrajinou a Českou republikou je nejednoznačný vztah: na jednu stranu tu jsou silné ekonomické a zahraničně-politické vazby, na druhou stranu stále přetrvávají negativní představy o Ukrajincích (spojené s historií Sovětského svazu). Navíc i přes rostoucí vzdělanost Ukrajinců zůstávají mezi českou veřejností široce rozšířené negativní stereotypy o Ukrajincích jako o „levných“ a nekvalifikovaných stavebních dělnících. Ukrajinci mohou získat české občanství (20 tisíc lidí původem z Ukrajiny se stalo českými občany).

Shrnutí některých předběžných zjištění z ohniskových skupin

Brněnský tým zatím uspořádal 12 ohniskových skupin s mladými lidmi ze tří zmíněných cílových skupin, rozdělených podle věku (16-18 let a 20-26 let). Témata a otázky diskutované během těchto skupin zahrnovaly: význam občanství, občanskou angažovanost a participaci a zdroje informací o společenských a politických tématech.

Některé pohledy a názory se objevovaly u všech cílových skupin, zatímco jiné pouze u některých. Během diskuzí byly zmíněny různé formy občanské angažovanosti, obyčejným zájmem o současné dění počínaje a dobrovolnictvím, darováním peněz charitě či neziskové organizaci, volením a účastí na veřejné demonstraci konče. Lidé ze všech tří cílových skupin považovali zájem o společenské problémy za hlavní předpoklad občanské angažovanosti. Například jedna účastnice uvedla, že „... *tento zájem je jako motor, který rozjíždí každou další činnost člověka*“ (romská žena, 26 let).

Účastníci rovněž kladli důraz na důležitost participace mladých lidí: „*Tak kdo jiný než mladý lidi by se tím měli zajímat, protože oni s tím mohou něco udělat, jako co se týče ve vzdálenější budoucnosti*“ (ukrajinská žena, 23 let).

Mnoho lidí spojovalo potřebu participovat s problémy a tématy, které je přímo a osobně ovlivňují. Výroky jako „*většina lidí začne participovat ... nebo se zajímat až když se jich to týká,*“ „*mě politika jenom zajímá tehdy, když začíná smrdět v mé kuchyni, a jinak to se mě netýká*“ (ukrajinský muž, 19 let) anebo „*dokud se to člověka nedotkne osobně, tak to nebude řešit*“ (ukrajinská žena, 16 let) byly běžné ve většině skupin. Řada účastníků rovněž kritizovala, že přestože se o řadě témat mluví, nikdo s nimi nic reálně nedělá: „*Většina sedí a jenom řeší tohle [určitý problém]. Ale málokdo opravdu vstane a něco dělá*“ (ukrajinský muž, 26 let).

Co se týče informačních zdrojů o občanské angažovanosti a politické participaci, důležitou roli zde hráli rodina a přátelé: „*Moji rodiče říkají, že je to lepší*“ (ukrajinská žena, 18 let) či „*Když rodiče říkají, od dětství ukazují, že dítě musí mít o politiku zájem, pro svou budoucnost, že prostě to dítě, natož pak mladý člověk, bude mít zájem.*“ (ukrajinská žena, 18 let).

Média byla rovněž zmíněna jako důležitý zdroj informací o občanských a politických tématech. Někteří účastníci však vyjádřili skepsi ohledně médií a hovořili o tom, jak je pro člověka těžké najít informace, které potřebuje. Podle jednoho účastníka „*je pro tu dnešní dobu větší problém než jako nalézt informace, tak nalézt relevantní informace*“ (český muž, 26 let).

Během rozhovorů se objevily některé rozdíly mezi cílovými skupinami - Romové a Ukrajinci hovořili o specifických tématech spojených s jejich pozicí národnostní menšiny. Zmíněna byla témata rasismu, předsudků, diskriminace na pracovním trhu a imigračních zákonů: „*Třeba se hlásíte o práci, zavoláte tam, oni řeknou jo, přijďte, a když vás pak uvidí [že jste Rom], tak řeknou, že vám zavoláme později*“ (romská žena, 16 let); „*Když jsem tam přišla [na pracovní pohovor], tak mně řekli: no, tak jste cizinka, my nechceme mít problémy s cizincema*“ (ukrajinská žena, 16 let); „*Když jsem šel do obchodu, když jsem chtěl nakoupit, tak prodavačky prostě když vidí jakoby jinačí národnost, tak už jsou hned u nich a už si je hlídají*“ (romský muž, 16 let).

Mladí Češi na druhé straně chápali tato témata daleko „abstraktněji“ a žádné z nich se pro ně nezdálo mít zvláštní význam. Mladí Romové zdůraznili, že pokud člověk nežije v přijatelných socioekonomických podmínkách (např. nemá zaměstnání a vzdělání), nepřipadá pro něj žádná občanská či politická angažovanost v úvahu. Uvedli rovněž, že individuální či kolektivní angažovanost člověka posiluje, když se setká s již angažovanými lidmi. Například jedna účastnice zmínila, že občanská angažovanost „*je třeba jako o správných lidech, který potkáš*“ (romská žena, 20 let).

Ukrajinci spojovali občanskou angažovanost a politickou participaci s pojmem „osobní odpovědnosti“ a zdůrazňovali důležitost „každodenní“ dimenze angažovanosti.

Celkově se účastníci domnívali, že dobře fungující rodina, přístup ke vzdělání a školní aktivity, stejně jako odstranění sociálních problémů (nezaměstnanost a chudoba) mohou zvýšit občanskou angažovanost a politickou participaci mladých lidí a vyloučených skupin.

Minulé a budoucí události

Doposud proběhla čtyři setkání konzorcia PIDOP: na Univerzitě v Surrey (VB) v květnu 2009, na Univerzitě v Liege (Belgie) v červnu 2009, na Univerzitě v Portu (Portugalsko) v listopadu 2009 a na Univerzitě v Surrey v červnu 2010. Páté setkání konzorcia se uskuteční 4. a 5. listopadu na Univerzitě v Örebro (Švédsko).

Konference PIDOP v Boloni (Itálie) se bude konat 11. - 12. května 2011.

Další informace

Pro další informace o projektu PIDOP můžete navštívit jeho webovou stránku:

<http://www.fahs.surrey.ac.uk/pidop/>

nebo kontaktovat hlavního manažera projektu Dr. Davida Garbina: d.garbin@surrey.ac.uk.

Pro kontaktování českého týmu se obraťte na Zuzanu Petrovičovou: petrovic@fss.muni.cz.

Kontaktovat můžete rovněž přímo lídry jednotlivých týmů:

University of Surrey, VB: Martyn Barrett, m.barrett@surrey.ac.uk

Université de Liège, Belgie: Michel Born, mborn@ulg.ac.be

Masarykova Univerzita, ČR: Petr Macek, macek@fss.muni.cz

Universität Jena, Německo: Peter Noack, peter.noack@rz.uni-jena.de

Università di Bologna, Itálie: Bruna Zani, bruna.zani@unibo.it

Universidade do Porto, Portugalsko: Isabel Menezes, imenezes@fpce.up.pt

Örebro Universitet, Švédsko: Erik Amná, erik.amna@sam.oru.se

Ankara Üniversitesi, Turecko: Tulin Sener, tulinsener72@yahoo.com

Queen's University Belfast, VB: Evanthia Lyons, e.lyons@qub.ac.uk

